

Анотация на материалите по чл.65 от ПРАСПУ, включително самооценка на приносите

във връзка с обявения в ДВ бр. 46 от 09,06,2017г. конкурс за академичната длъжност ‘доцент’ в Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ по:
област на висше образование: Социални, стопански и правни науки
професионално направление: 3.6. Право
научната специалност: Международно частно право

А. Монография

Средства за колективна защита на потребителите. Компетентен съд и приложимо право, Пловдив, Университетско издателство, 2017г.

Б. Статии и студии:

1. За някои въпроси на реформата в процедурата за прилагане на чл. 81 и чл. 82 от Договора за Европейска общност, сп. Правна мисъл, № 3, 2006, с. 53-66.
2. Възмезден договор ли е договорът за доброволна делба, сп. Правна мисъл, № 1, 2007, с. 52 – 65.
3. Нелоялни търговски практики от търговци към потребители в практиката на Съда на ЕС, сп. Правна мисъл, №4, 2016, с.94-107.
4. Международноправни защита на потребителите, сп. Правна мисъл, №2, 2017, с.110 – 121.

Списъкът с публикации, представени за участие в конкурса, включва една монография и четири статии. Първите две от предложените статии са публикувани преди придобиването на образователна и научна степен „доктор“, но те не повтарят публикациите, представени за участие в същия конкурс.

А: МОНОГРАФИЯ: Средства за колективна защита на потребителите. Компетентен съд и приложимо право

Изследването е пръв цялостен опит в България да се анализират средствата за колективна защита на потребителите.

В книгата е изследвана международноправната уредба на защитата на потребителите.

Приносни моменти в тази част са:

- Анализ на „Насоките за защита на потребителите“, приети от ОС на ООН ;
- Анализ на „Основни принципи на защита на потребителите във финансовата сфера“, приети в рамките на ОИСР;
- Анализ на приетите от Световната банка „Добри практики за защита на потребителите на финансовите услуги“;
- Анализ на приетите от ОИСР „Насоки за защита на потребителите в контекста на електронната търговия“.

Разгледан е американският модел на колективни искиове, като са анализирани неговите силни и слаби страни.

Приносни моменти в тази част са:

- Проследяване на историческото развитие на колективните искиове в САЩ;
- Анализ на силните и слабите страни на правната уредба на колективните искиове в САЩ;

В исторически план е разгледано и развитието на правната уредба на защитата на потребителите както в първичното право на ЕС, източниците от вторичното му право, така и ключовите документи за развитието на политиката за защита на потребителите на европейските институции. Анализирани на начина, по който Директива 22/2009 е въведена в правото на държавите членки и особено в България.

Приносни моменти в тази част:

- Проследяване на историческото развитие на политиката на защита на потребителите в ЕО, по-късно в ЕС;
- Проследяване на начина на въвеждане на Директива 22/2009 в държавите членки, включително в България;
- Анализ на принципа на процесуалната автономия в правото на ЕС;
- Изясняване на приложното поле на Директива 98/27 на ЕО;

- Изясняване на понятието „колективни интереси на потребителите“ и тълкуването му в българското право;
- Анализ на приетия с Директивата вид иск и имплементирането му в българското право;
- Анализ на бързото производство по Директивата и уредбата му в българското право;
- Анализ на съдебната практика на българските съдилища по искове за преустановяване на нарушения;
- Анализ на разпоредбите за публикуване на решението в Директивата и уредбата в българското право;
- Анализ на начина на принудително изпълнение на решението по Директивата;
- Анализ на силните и слабите страни в производството по Директивата.

Поради това че европейската правна традиция и правният ред на държавите членки ще бъдат в основата на обвързващ европейски механизъм за колективна защита на потребителите, в сравнително правен план е разгледана националната правна уредба на средствата за колективна защита в Германия, Австрия, Франция и Англия.

Приноси моменти в тази част:

- Анализ на разпоредбите за колективна защита в Германия;
- Анализ на разпоредбите за колективна защита в Австрия;
- Анализ на разпоредбите за колективна защита във Франция;
- Анализ на разпоредбите за колективна защита в Англия.

Като приносен момент могат да се посочат и изводите, до които се достига относно необходимостта от усъвършенстване на действащата уредба на иска за преустановяване на нарушения по Директива 22/2009, които са:

- съществуващото положение на уредбата на защита на потребителите се характеризира с фрагментарност и неефективност;

- необходимо е централизирано европейско равнище да се обработва и анализира националната съдебна практиката по дела за преустановяване на нарушенията на колективни интереси на потребителите. Това би направило средата прозрачна и ще бъде полезно както за търговците, така и за потребителите.

- трябва да бъдат подкрепени предложенията на Комисията за по-голяма степен на хармонизиране и разширяване на приложното поле на директивата за всички правила за защита на потребителите, като бъде разширен обхватът на исковете за преустановяване на нарушения извън списъка, включен в приложението, както това вече е направено в някои държави членки.

- необходимо е да се създаде цялостна европейска ускорена процедура за преустановяване на нарушенията, включително въвеждането на правила, чрез които ще се

ограничи действието на някои възпиращи компетентните институции фактори за предявяване на иски за преустановяване на нарушения (например модифициране на процесуалния принцип „загубилият плаща“);

- необходимо е да се създаде обща европейска процедура по изпълнение на постановените решения за преустановяване на нарушение;

- трябва да се подкрепи предложението на Европейската комисия да се въведе механизъм за колективна защита на потребителите, посредством който потребителите да могат да кумулират в едно производство понесените от тях индивидуални вреди. За тази цел обаче не трябва да се възприема най-консервативния модел, а да се създаде система, която е съобразена с характера на отношенията и със създадената към този момент практика в тази област. Необходимо е от една страна да се създаде ефективен процесуален механизъм в рамките на ЕС за обезщетение на вредите, претърпени от потребителите, който да се прицели изрично в онези вреди, които се намират под прага, под който потребителите не предприемат действия по защита. Поради това, че този процесуален механизъм ще е насочен към вредите на увредените потребители, които са под нивото на същественост, той не е необходимо да е концентриран върху обезщетяването на увредените лица. Функция на този механизъм не трябва да е обезщетителна. Този механизъм трябва да има единствено регулаторна функция. Той трябва да гарантира изземването на положителния резултат от незаконната дейност на търговеца, което е ключов фактор за регулиране на средата. Това не означава непременно, че механизмът трябва да има санкционно действие, т.е. да из земе от търговеца повече от това, което той е получил, без да има такова право.

- за да се преодолее противопоставянето на различните модели колективни иски за присъждане на обезщетение (opt in и opt out), може да се предложи смесен вариант, който няма да срещне възраженията за противоконституционност, които се изтъкват в някои държави членки срещу модела opt out. Така например делото по колективния иск за обезщетение може да завърши с решение, с което се установява нарушението и се определя начина, по който трябва да се определят индивидуалните вреди на потребителите. От това решение потребителите, включени в кръга на увредените лица, трябва да могат да черпят само права по модела opt out. На базата на това решение всички увредени потребители, които изпълняват условията, определени в него от съда, да могат индивидуално да се снабдят с изпълнително основание в едностранно формално производство пред същия съд (моделът opt in).

- като гаранция срещу злоупотребата с право на иск и провеждането на симулативни процеси предлагам гъвкаво действие на съдебното решение по искове за преустановяване на нарушения. От една страна потребителите да могат да се позовават на съдебно решение, с което се установява нарушаването на колективните интереси на потребителите, от друга страна потребителите да не са обвързани от съдебно решение, с което се отхвърля искът. Това би демотивирало още в началото всякакво желание за водене на симулативни процеси.

- Направен е извод, че глава 33 от ГПК не въвежда в българското право обща (хоризонтална) система за колективна защита, която да дава възможност на частни лица и организации да подават искове за изплащане на обезщетения за вреди, причинени от нарушения на интересите им (т. нар. иск за обезщетение), когато на голям брой лица се нанасят вреди от една и съща незаконна практика, а създадените два колективни иска са изключително неефективни. Поради това България не изпълнява препоръката на Европейската комисия в този смисъл.

- Относно въведения иск по чл.188 ЗЗП на сдруженията на потребителите за присъждане на обезщетение за нарушения колективен интерес на потребителите, е направена препоръка законодателят да върне уредбата на ЗЗП такава, каквато е била към момента на неговото приемане, като измененията, въведени през 2007г. са оценени като несполучливи. Препоръчва се за този вид искове да се създадат специални правила за определяне на държавната такса и за понасяне на разноските по делото.

- Направена е препоръката за бъдещо привеждане на системата за колективна защита в българското право в съответствие с общите европейски принципи чрез въвеждане на общо производство за прекратяване на нарушенията на правата на увредените лица и за обезщетяване на вредите на тези лица.

- Направена е препоръка да се ускори и опрости производството по иска по чл.186 ЗЗП или да се въведе специална разпоредба в ЗЗП за допускане на обезпечителни мерки на исковете по чл. 186 ЗЗП, чрез която да се постигне своевременно охраняване на нарушения интерес.

- За осигуряване на равнопоставеност и справедливост е направена препоръка да се допусне решението по колективни искове да подлежи на изпълнение по общите правила на ГПК.

В последната глава на книгата са изследвани въпросите на международното частно право относно международната компетентност по Регламент 1215/2012 и приложимото право (съгласно практиката на СЕС) към средствата за колективна защита на потребителите.

Приносни моменти в тази част:

Като приносен момент могат да се посочат и изводите и препоръките, до които се достига за изменение на Регламент 1215/2012 във връзка с определянето на международната юрисдикция по дела за колективна защита:

- Прави се извод, че в международния граждански процес по дела за защита на колективен или обществен интерес водещата роля на принципа **actor sequitur forum rei** е необоснована.

- Препоръчва се с цел установяване на ефективни правила за международна компетентност и с цел гарантиране на максимална ефективност на правото на ЕС да се приемат специални норми за международна компетентност по искове, чрез които се въвеждат механизми за колективна защита на правата на потребителите.

- Препоръчва се бъдещите правила да отчитат високата степен на икономическа и правна интеграция между държавите членки на ЕС, основаваща се в сферата на защитата на потребителите на принципите на пълна и на минимална хармонизация.

- Препоръчва се след като Директива 2009/22 въвежда принципа на взаимно признаване на компетентните органи на държавите членки, необходимо е този принцип да намери отражение в международното частно право, като се допусне компетентната структура, която защитава увредения колективен интерес пред съда на своята държава, да може да защити пред същия този съд и увредения колективен интерес и в другите държави членки, като по този начин да може да приложи ефективно и в пълна степен защитните разпоредби на ЕС.

- Препоръчва се на плоскостта на международното частно право за определяне на международната компетентност по колективни потребителски искове да се отчете специфичния характер на отношенията и тяхната икономическа природа, като по примера на конкурентното право се въведе специална солидарна отговорност на всички юридически лица, които влизат в състава на предприятието на търговеца, който извършва нарушение на колективните интереси на потребителите.

- Препоръчва се правилата на международната компетентност да дават възможност на потребителите да се присъединяват към вече образувани колективни производства за присъждане на обезщетения в други държави членки, дори в случаите когато съдът няма да е международно компетентен за техния иск съобразно класическите норми за международна компетентност. Необходимо е в този случай да се разшири международната компетентност на вече сезирания съд, да разгледа и молби на потребители, които имат местоживееене в други държави членки.

Относно въпросите на приложимото право е изследвана последната тълкувателна практика на СЕС. Като приносен момент в тази част отново могат да се разглеждат изразените становища и препоръки за развитие на стълкновителната уреда:

- Стига се до извод, че е необходимо да се приемат на ниво ЕС специални стълкновителни норми, които да съобразят особеностите на колективната защита. Новите стълкновителни разрешения трябва да вземат предвид високата степен на хармонизация на материалното право на държавите членки. Поради това е необходимо основната стълкновителна норма в производствата по колективна защита на потребителите да води до приложението на едно право, независимо от броя на държавите, в които е извършено нарушението на колективните интереси на потребителите. Предлага се да се възприеме като общо правило привръзката *lex fori*.

- Когато материалното право е хармонизирано с Директива с минимална хармонизация, е необходимо да се предвидят коригиращи правила, които да позволят коректната работа на системата от норми за определяне на приложимо право към колективния иск.

- Търговецът трябва да разполага с възражение, че правото на съда е по-рестриктивно от правото в държавата, в която той извършва дейността.

- По отношение на потребителите от други държави членки, които не са могли да вземат участие по делото, да се приеме гъвкаво решение относно начина, по който ще действа съдебното решение. Тези потребители трябва да имат право да се позовават на решението на съда. Ако решението, прилагайки *lex fori*, установява нарушение на колективните интереси на потребителите, потребителите от другите държави членки трябва да могат да се позоват на него. Обратно, ако решението, прилагайки *lex fori*, не установява нарушение, такова нарушение не трябва да бъде задължително за потребителите от другите държави членки. Това несиметрично

действие на съдебното решение ще улесни приемането на привръзката *lex fori*, чрез която да се концентрира приложимото право при колективни потребителски иски.

Б. Статии и студии:

За някои въпроси на реформата в процедурата за прилагане на чл. 81 и чл. 82 от Договора за Европейска общност, сп. Правна мисъл, № 3, 2006, с. 53-66.

Статията е посветена на нормативната промяна в правото на ЕС на начина, по който се прилагат разпоредбите на чл.81 и чл.82 от Договора за европейска общност (сега чл.101 и чл.102 от Договора за функционирането на Европейския съюз). Резултатът на реформата може да се определи в няколко насоки: променя досегашното съотношение на европейското и националното право, премахва системата за уведомяване и създава Европейска мрежа на органите за защита на конкуренцията (ЕМОЗК). Анализирани са основни последици от реформата, че се премахва задължението за предприятията да уведомяват Европейската комисия за своите споразумения, решения и съгласувани практики. Изследвано е новото съотношение между европейското и националното картелно право. Разгледана е създадената Европейска мрежа на органите за защита на конкуренцията (ЕМОЗК), както и правилата за работа на Комисията със съдилищата на страните членки.

Приносните моменти в статията са:

- анализ се новото съотношение между европейското и националното картелно право;
 - анализиран е принципът на ефекта върху търговията, който отключва действието на европейското картелно право;
 - разгледана е Европейската мрежа на органите за защита на конкуренцията и е обсъдено мястото и компетенциите на Европейската комисия и на националните институции в нея;
 - разгледан е и особено деликатният въпрос за съотношението между правомощията на Европейската комисия и националните органи за защита на конкуренцията и националните съдилища, пред които се развиват спорове от нарушаване на конкуренцията.
-

Възмезден договор ли е договорът за доброволна делба, сп. Правна мисъл, № 1, 2007, с. 52 – 65.

Статията е посветена на проблема за правната квалификация на договора за доброволна делба. Въпросът освен теоретично значение има и голямо практическо значение. Договорите за доброволна делба са сред често сключваните договори в практиката, чрез които се прекратява съсобствеността. Различните видове правна квалификация на този договор в теорията и практиката създават несигурност при прекратяване на съсобствеността по този ред. В статията се разглежда съсобствеността като обществено и икономически нежелано явление. Прави се анализ на правната уредба на договора за доброволна делба. Проследява се развитието на съдебната практика по въпроса в кои случаи на прекратяване на съсобствеността чрез договор между съсобствениците, се прилагат разпоредбите за договора за делба. Направен е извод, че от чл.69 ал.2 ЗН по тълкувателен път не може да се изведе изводът, че договорът за делба има възмезден характер. Анализира се Тълкувателно решение на ВКС № 1/2004 по редица въпроси, касаещи съдебната делба, като се потвърждава първоначалният извод, че чл. 69 ал.2 ЗН е императивно правило, което има за свой адресат единствено съда в производството за съдебна делба. От анализа на Тълкувателно решение № 1 от 19.05.2004 г. се стига до извода за достигане от страна на ВКС на съвсем ново разбиране не само по въпросите, предмет на решението, но и относно характера на договора за делба. Приема се, че досегашната съдебната практика относно договора за делба за преодоляна. След Тълкувателно решение № 1 договорът за делба не може да се квалифицира като възмезден договор. На съсобствениците се предоставя възможността да разделят съсобствеността според постигнатото от тях съгласие, като се ползват от режима по чл. 35 ЗС.

Приносни моменти в статията:

- Анализ на договора за доброволна делба като обществено и икономически нежелано явление;
- Анализ на развитието на съдебната практика на българските съдилища до 2004г.
- Достигане до извод, че от чл.69 ал.2 ЗН по тълкувателен път не може да се изведе изводът, че договорът за делба има възмезден характер.
- Анализ на Тълкувателно решение на ВКС № 1/2004 относно съдебната делба и отнасянето на изводите на ВКС към института на доброволната делба.

- Аргументиране на новото разбиране към договора за доброволна делба, произтичащо от Тълкувателно решение на ВКС № 1/2004.

- Достигане до извод, че досегашната съдебната практика относно договора за делба за преодоляна.

- Достигане до извод, че 1 договорът за делба не може да се квалифицира като възмезден договор.

Нелоялни търговски практики от търговци към потребители в практиката на Съда на ЕС, сп. Правна мисъл, №4, 2016, с.94-107.

Статията разглежда Директивата за нелоялните търговски практики, която има за цел да допринесе за развитие на справедливи търговски практики във вътрешен пазар, което е от съществено значение за насърчаване развитието на трансгранични дейности. Изрично се посочва, че Директива 2005/29 на ЕО в своя предмет и обseg се ограничава да защитава единствено интересите на потребителите. Търговците - конкуренти са само косвено защитени. Техните интереси не са предмет на тази Директива. Изследвана е тълкувателната практика на СЕС по нея, като са посочени разгледаните дела от коя държава членка са поставени. С приемането на Директива 2005/29 ЕО европейският законодател възприема принципа на пълната хармонизация, като държавите членки не са в състояние да въведат разпоредби в своето национално право, които да дават по-засилена защита на потребителите от тази, която е предоставена с директивата. Анализирана е практиката на СЕС, като е достигнато до извода, че при тълкуване на Директивата принципът на пълна хармонизация се защитава неотменно. Изложена е фактическата и правна ситуация по всяко едно от делата на СЕС, при които СЕС приема, че държавите членки са нарушили директивата чрез въвеждане във вътрешното право на по-рестриктивно национално законодателство, от това, което Директивата предвижда. Посочено е, че Директивата е приложимо без оглед на наличие на международен елемент. Анализирано е и темпоралното и действие, като е достигнато до извода, че Директивата се прилага и за факти и практики, настъпили преди влизането и в сила. Разгледано е и съотношението между Директива 2005/29 и Директива 93/13 ЕО. Анализирана е практиката на СЕС относно понятията „търговец“ и „търговска практика“ по смисъла на Директивата. Достигнато е до извода, че български съдилища не са отправяли преюдициални

запитвания за тълкуване по тази директива, като е направена препоръка за по-голяма активност в тази посока.

Приносни моменти в статията са:

- Изясняване през призмата на тълкувателната практика на СЕС на принципа на „пълната хармонизация“
 - Изясняване през призмата на тълкувателната практика на СЕС на начина на действие на Директивата за правоотношения без международен елемент.
 - Изясняване през призмата на тълкувателната практика на СЕС за темпоралното действие на директивата;
 - Изясняване през призмата на тълкувателната практика на СЕС на съотношението на Директива 2005/29 и Директива 93/13 ЕО;
 - Директива 2005/29 и Директива 93/13 ЕО на понятията „търговец“ и „търговска практика“ по смисъла на Директивата;
-

Международноправна защита на потребителите, сп. Правна мисъл, №2, 2017, с.110 – 121.

Статията анализира международноправната уредба на защитата на потребителите. Посочва се, че на този етап все още не е създаден универсален международноправен инструмент, който да урежда международноправната защита на потребителите, включително и въпросите за колективната защита на потребителите. Изследвани са приетите през 1985г. в рамките на ООН „Насоки за защита на потребителите“ с резолюция 39/248 от 16 април 1985 г. Посочени са другите органи в рамките на ООН, които се занимават с въпроси, които пряко биха могли да бъдат отнесени към защитата на потребителите – въпроси свързани с управление на храните (Департаментът по земеделие и защита на потребителите към Организацията на ООН за земеделие и храни), стандартизацията на храните (Комитет Кодекс Алиментариус), здравето и безопасността на храните (Световната здравна организация), стандартизация на стоките (Международната организация по стандартизация), интелектуална собственост (Световната организация за интелектуална собственост), защита на потребителите в дигиталния свят (Международния съюз по далекосъобщения), туризъм (Световната организация по туризъм) и др. Разгледани са приетите в рамките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие „Основни принципи на защита на потребителите във финансовата сфера“, както и приетите през 2012г. от Световната банка насоки за „Добри практики за защита на

потребителите на финансовите услуги“. В друга изключително актуална област – електронната търговия, през 1999г. са разгледани „Насоки за защита на потребителите в контекста на електронната търговия“. Насоките са приети в рамките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие.

Приноси моменти в статията:

- Анализ на „Насоките за защита на потребителите“, приети от ОС на ООН ;
- Анализ на „Основни принципи на защита на потребителите във финансовата сфера“, приети в рамките на ОИСР;
- Анализ на приетите от Световната банка „Добри практики за защита на потребителите на финансовите услуги“;
- Анализ на приетите от ОИСР „Насоки за защита на потребителите в контекста на електронната търговия“.

07.09.2017г.

Подпис: